

Kommentti: Etnisten ryhmien älykkyyserot politiikan selittäjinä

JAAKKO NOUSIAINEN

Tatu Vanhasen virkeä esitys herätti mielenkiintoa ja keskustelua jo kuultuna Poliitiikan tutkimuksen päivillä, ja sen useat kohdat antavat aihetta pohdiskeluihin myös jälkikäteen luettuina. Kiinnitän tässä huomiota vain problemaattisimpana pitämäni osakysymykseen, etnisten ryhmien väitettyihin geneettisiin älykkyyseroihin ja niiden merkitykseen yhteiskunnallisen ja poliittisen tapahtumisen selittäjänä.

Olen samaa mieltä siitä, että poliitikantutkijoiden on voitava tarkastella po. ongelmaa sen yhteiskunnallisesta arkaluonteisuudesta huolimatta; mutta arkaluonteisuus ja vanha tapa valjastaa älykkyyseroväittämä poliittisten päämäärien palvelijaksi asettavat erityiset vaatimukset argumentoinnin pitävyydelle. En ole alan asiantuntija, mutta näkemäni perustelu ei ole vakuuttanut minua, ja katson hypoteesin kaikkineen olevan varsin hataralla pohjalla. Viittaan lyhyesti seuraaviin näkökohtiin.

1. Älykkyyttä voitaneen mitata tavanomaisin testein jossakin operatiivisesti määritetyssä teknisessä mielessä; mutta onko mieltä siinä, että älykkyys yksilöä avarasti määrittävänä monitasoisena ja -aineisena ominaisuutena pyritään puristamaan yhteen tunnuslukuun?

2. Niin kuin poliitikantutkijoiden käyttämät kansanvallan, uudenaikaistumisen yms. testit, niin myös älykkyystestit ovat olleet kulttuurisidonnaisia, ns. länsimaisia yhteiskuntia ja niiden valkoista väestöä suosivia. Nämä yhteiskunnat ja niiden dominoivaa kulttuuria kannattavat ihmiset ovat malli ja kiintopiste, johon kaikki muu suhteutetaan.

3. Ja loppujen lopuksi: jos älykkyyseroja havaitaan, niin mikä oikeuttaa päättelemään niiden johtuvan perintötekijöistä? Ns. kaksostutkimuksiin sisältyy monia virhelähteitä, eikä niiden antama evidenssi ole ongelmatonta. Perinnöllisyystutkija Petter Portin on useassa yhteydessä (ks. esim. Kanava 2/1995) arvostellut yleiseltä tieteenteoreettiselta kannalta terävästi yhteiskuntatieteen biologismia – pyrkimystä yleistää suoraan geeneistä yhteiskunnallisiin ominaisuuksiin – ja korostanut, että geenit ja ympäristö yksilönkehityksen syinä eivät ole yksioikoisesti erotettavissa toisistaan. »Ei ole mitään perinnöllisyyttä ilman ympäristöä. Geenit ja ympäristö yhdessä säätelevät ominaisuuksia monimutkaisessa vuorovaikutussuhteessa keskenään, ja tämä vuorovaikutus on sitä monimutkaisempi mitä korkeammanasteisesta ominaisuudesta elävän materian hierarkisesti organisoituneessa kokonaisuudessa on kyse» (Mk. s. 88). Älykkyys on epäilemättä tuollainen korkeammanasteinen ominaisuus, jonka käsittelyyn biologinen reduktionismi istuu huonosti.

Portinin johtopäätös ja suositus vallitsevasa tutkimustilanteessa on: biologinen selitettävyyden biologisella, psykologinen psykologisella ja yhteiskunnallinen yhteiskunnallisella.

Jos sosiobiologismia propagoivan Seymour W. Itzkoffin koko rakennelma on samaa tasoa kuin hänen spekulointinsa etnisten ryhmien välisten älykkyyserojen synnystä, niin voi suoralta kädeltä väittää sitä peräti huteraksi. Montesquieun vanhasta ilmastoteoriasta ei näytä päästy yhtään eteenpäin.